

Nyfunn av mineraler i Norge 2000-2001

Fred Steinar Nordrum

Det følgende er en kort oppsummering av en del funn av mineraler i Norge som er blitt kjent siden fjorårets mineral-symposium. Det er sikkert gjort en rekke funn som ikke er kommet med her.

BUSKERUD

Nedre Eiker

Ryggkollen (E134): Sorte *turmalinkuler* opptil 2 cm i diameter på orthoklas. Røykkvartskrystaller og grønn fluoritt tilstede, samt muskovitt og diopsid. Stoffene var innbakt i leire. August 2000.

I fyllmassen fra E134 som ble tippet i sandtaket ved Ryggkollen er det funnet noen *synchysitt*krystaller opptil 0,5 cm. Kjernene er gule, mens de ytre delene er klorittisert.

Bruddet ved Nedre Eiker Kirke ("Batteriet"): En spesielt fin *septerametyst* (ca. 15x7 cm) er funnet, samt noen andre ametyster/septerametyster, enkelte av god kvalitet. Høst 2000.

Drammen

I Drammensmarka ble det funnet en druse med et *septerametyst*hode på 5 cm og ca 30 små *septerametyster*.

VESTFOLD

Larvik

Stavern: Fin, massiv *månestein* funnet på gammelt forekomststed på Grevle, Rakke (ved Kysthospitalet).

Tvedalen: To bra funn av klar *natrolitt* i Treschow-Fritzøe bruddet. Den ene drusa 1,5 m dyp og ca 0,5 m i diameter. Natrolittkrystaller på størrelse med halve fyrstikker, også syltynn skiferspat og sen generasjon med mikro natrolittkrystaller.

*Hambergitt*krystaller, opptil 3 cm lange og 4-5 mm i tverrsnitt, er også funnet i Treschow-Fritzøe bruddet, i analcim.

I Norwegian Pearl bruddet ble det først funnet *hambergitt* i tynne nåler i sort, jordaktig masse, dernest i krystaller opptil 5-6 cm lange og 2x0,5 cm i tverrsnitt. Krystallene var knekt, slik at de kan ha vært lengre. Det ble også funnet skarpkantede *zirkon*krystaller opptil 3-4 cm.

Kortprismatiske *zirkon*krystaller opptil 5 cm, *ægirin*-krystaller opptil 20 cm, store stykker med *leukofan* samt litt homilitt og böhmitt er rapportert fra Røyåsbruddet i 2000.

Druser heldekket innvendig med 1-2 mm store, gulbrune krystaller av *heulanditt* på feltspatkrystaller er også funnet i Røyåsbruddet. Mars 2001.

En del *chiavennitt* ble funnet øverst i Tuften. Vår 2000.

Langesundsfjorden: Plater opptil 20x20 cm med mye fin, gul *hjortdahlitt* og litt *homilitt* ble funnet i hyttetomt på øy i fjorden.

Håkestad: Pegmatitt med mye *pyroklor* (2-2,5 cm), *månestein*, *helvin*, *polymignitt* (krystaller opp til 10 cm i forvitret feltspat), gulhvitt *datolitt* opptil 1 cm, natrolitt og analcim. Sommer 2000.

Hedrum pukkverk: Det er funnet en druse med klare *natrolitt*krystaller, 1 cm lange og 0,4x0,4 cm i tverrmål, foruten bra *månestein* og *zirkon*.

TELEMARK

Brevik

Dalen-Kjørholt: Brune *kalkspat* 127°-

tvillinger, både korte og lange skalenoedere avkortet med hvit basisflate, sammen med lange, brune skalenoederkrystaller av to forskjellige typer samt lysegule romboedere og hvite/klare, sammentrykte (diskosformete) romboedere. Den ene brune generasjonen har enkle, skarpkantede krystaller. Små krystaller er gule. Den andre typen er elongert, har vanligvis uregelmessig topp, som er delvis dekket av små pyrittkrystaller, og opp til tre ekstra sett med skalenoederflater. Skaenoederkrystallene er derfor rundet. De brune krystallene er ganske transparente. De beste stoffene har meget god kvalitet, men det meste av materialet ble ødelagt av steinsprut ved sprengningen.

Diskosformete *kalkspat*krystaller dekket med små pyrittkrystaller på randkanten. De beste stoffene er meget showy.

Kalkspatskalenoedere og 127°-tvillinger av skalenoedere dekket av sort kloritt og spredte, små krystaller av natrolitt og analcim. Også stilbittkrystaller i omgivelsene. De få innsamlete stoffene er meget spesielle.

Kragerø

Valberg: Materialet etter en stor druse kom fram 16. mai ved lasting og transport av utsprengt masse til knuseren. Det meste havnet derfor i knuseren. Men en del materiale ble innsamlet 17. mai. Mye av materialet var overstrødd av små, klare, blanke *kvartskrystaller* opptil 1,5 cm. Mikrokrytaller av rødbrun *albitt*. Tydelige fantomkrystaller av *kalkspat* (skalenoedere) opptil 6 cm. Mer eller mindre mørkbrun farge på fantomene. Spesielt var det *skapolitt*krystaller pseudomorfosert til *albitt* og overstrødd med små *kvartskrystaller*, opp til 5 cm lange og 0,8 cm brede. Små *pyritt* og *kobberkis* krystaller enkelte steder på kalsitt og kvarts. En antatt japanertvilling av kvarts ble funnet.

I mars 2000 ble det funnet en hel del av en blekgrønn omvandlet bergart som inneholdt mye *gersdorffitt* i rundete krystaller opptil 2 cm. Ingen større, hele krystaller ble funnet, kun noen

uregelmessige krystallflater med vekstfenomener. Det var også mye *kalkspat*, *dravitt*, *pyritt* og *skapolitt* i materialet samt litt *kobberkis*. Noen mikrokrytaller av *gersdorffitt* ble funnet ved syring av *kalkspat*.

28. mai ble det funnet aggregater av frisk, gulorange *anatas* opptil 1,8 cm. Rundt *anatasen* var det ofte en sone av *rutil*, som i ytterkant enkelte ganger hadde en tydelig sekskantet krystallavslutning.

I august stor druse med mye *kalkspat*, store *kvartskrystaller* og store *albitt*krystaller (opptil 3 cm). *Kvartskrystaller* opp til ca 15 cm. Romboedriske *kalkspat*krystaller på enkelte *kvartskrystaller*.

Også på høsten ble det sprengt ei salve hvor det ble funnet fragmenter av *gersdorffitt* krystaller, opptil 3 cm i matriks, sammen med blant annet magnetkis, *kobberkis* og *skapolitt*.

I slutten av november kom det fram en 2 m lang druse vesentlig med *prehnitt*. Halve drusa ble sprengt bort før den var tømt. To typer *prehnitt*. I taket lys grønn i knoller, som vanlig, med små, hvite *albitt*krystaller oppå. Noen stuffer hadde hvite, små, spredte krystaller av ny generasjon *prehnitt* oppe på den grønne. En stoff med en *kobberkis*krystall på grønn *prehnitt*. I bunnen av drusa, hvite *prehnitt*setter med vannklar ytre del (fantomer) sittende på klinoklor og et mineral som er naturlig etset bort. *Kalkspat* og *albitt*. *Prehnitt* også på noen plateformete *ilmennitt*krystaller med diameter opptil 2 cm. Noen få *aktinolit*aggregater.

Forskjellige steder i Kragerø utenom Valberg er det funnet noe *hellanditt*, *turmalin*, *beryll* samt mørkgrønne *diopsid*krystaller, opptil 3 cm lange og 0,9 cm i tverrsnitt, delvis dekket av hvite *albitt* mikrokrytaller, sammen med små, sorte *hornblendekrystaller* med asbest på termineringene. Juli 2000.

Det er også funnet knollete krystallaggregater med grønn *prehnitt* sammen med små *epidot* krystallvifter og små *kalkspat*krystaller.

Skien

Kilebygda: Tynne, langprismatiske, sonerte *kvartskrystaller* opptil ca 9 cm med svakt brune til gule farver. Noen dobbelterminerte krystaller og enkelte japanertvillinger. Vår 2000.

Tinn

Tinnsjøvegen: Flere nye, store druser med *kvartskrystaller* er funnet.

Tokke

Bandaksl: En rekke stuffer med fine *molybdenglanskrystaller* opptil 5 cm er funnet, mange på matriks. Kanskje det beste mineralfunnet i Norge i år 2000.

Fyresdal

Moberg: *Kawazulitt*, $\text{Bi}_2(\text{Te,Se,S})_3$, er funnet for første gang i Norge. Identifisert med XRD av Alf Olav Larsen.

Bø

Lifjell: Det er funnet en hel del *kvartskrystaller*.

AUST-AGDER

Søndeled

Ravneberget: Delvis gjennomsliktig, brun, gul og grønn *sinkblende* i uregelmessige krystaller opptil vel 1 cm. De fleste matte på overflaten, men blanke, gjennomskinnelige inni. Noen få blanke på overflaten og med regelmessige tvillingkrystaller. Sammen med *blyglanskrystaller* (kuber opptil 0,5 cm) og *stilbittkrystaller*. Juli 2000.

Stilbittkrystaller, gråhvite til brune, fra tynne, flakformete krystaller til nek opptil 1,5 cm høye. En del sitter på kalkspatkrystaller. Sammen med små krystaller av rødlig albitt, hvit laumontitt og kvarts. Enkelte steder sammen med vannklare *heulandittkrystaller* opptil 0,9 cm. Juli 2000.

Meget fin, gulgrønn *prehnitt*, med litt kobberkis. Julen 2000.

Iveland

Brattekleiv: To fine, ganske store (omlag 5 cm lange) *columbittkrystaller*, og noen

mindre. Dessuten noe *monazitt* og *beryll*. Høst 2000.

VEST-AGDER

Kristiansand

Ålefjær, Kristiansand: *Kupritt*, *gedigent kobber* og *vanadinitt* (mikro) er identifisert i manganforekomsten.

OSLO

Grorud

Huken pukkerk: Kalkspatåre langs sprekk i basalt. 1,5 m dyp druse med elongerte *kalkspatkrystaller* (heksagonalt prisme med lang, spiss terminering), opp til 4-5 cm lange og ca. 0,5 cm på tvers, hvite til vannklare.

AKERSHUS

Nittedal

Bjønndalen Bruk: I dette bruddet er det gjort en rekke funn i løpet av det siste året:

Brune *heulandittkrystaller* opptil 1-1,5 cm, delvis på *kvartskrystaller*. Ganske mye materiale. Blanke krystaller av god kvalitet. Begynnelsen av juli 2000.

Bruddstykker av naturlig fragmenterte, store *pyrittkrystaller*. Delvis rekrystalliserte.

Stuffer med fine, blanke *pyrittkuber* opptil 2 cm, oftest med tydelige vekststriper, i kloritrik matriks.

Grønne *fluoritkrystaller*, opptil 7 mm.

Fiolette *fluoritkrystaller* opptil ca 1 cm.

Blanke, skarpkantede *pyrittkuber* opptil 2 cm i kalsitt på bergart. 7 større stuffer og mange små etter preparering og syrebehandling. En *pyrittkrystal* var 7,5x6 cm. Sept./okt 2000.

Små, lysebrune *heulandittkrystaller* delvis på *pyrittkuber* opptil 2,5 cm. Okt. 2000.

I breksjert sprekkeseone fragmenter mer eller mindre dekket av små, mørkeblå

fluoritt oktaederkrystaller opptil 0,5 cm.
Sent i okt. 2000.

Eidsvoll

Byrud: Høsten 2000 ble det funnet en stuff med en druse med *beryll*krystaller på opptil over 2 cm lange, med varierende farge (farveløs, gulig, grønn) og kvalitet. På samme stuff var det en liten druse med små, klare *topask*krystaller. Funn av noen bra singelkrystaller av smaragd er også rapportert.

SOGN OG FJORDANE

Allmenningen-Måløy

Rosa feltspatkrystaller opptil 1 cm, epidot.
Stor vegarbeidsaktivitet.

MØRE OG ROMSDAL

Eide

Visnes kalksteinsbrudd: Det skal være funnet ennå bedre stuffer med *kalkspat*krystaller i 2000 enn året før.

Smøla

Epidot, gressgrønne, terminerte, opptil 4-5 cm, enkeltkrystaller, og grossular, rødlig, deformerte, til 4 cm, i skarn.

Analcim, små, klare krystaller på stilbitt-plater.

Grønnfarvet *analcim* ved Hopen.

SØR-TRØNDELAG

Oppdal

Kvartsårer i gneis med bornitt, kobberglanser, kobberkis, svovelkis, gull, røykkvarts, baritt, *brochantitt* (grønne nåler opptil 2 cm), *powellitt* (små, lysegule pyramider), *azuritt* (plater av krystaller opptil 3-4 mm), malakitt, planchéitt, shattuckitt. Løsblokker.

Meldal

Løkken: Epidot i krystaller opptil 2-3 cm og små rosetter av tynne nåler med turmalin (uvitt) i kalkspat. Nåler opp til 2 cm, sorte (mørk røde i binokularlupe).

Orkdal

Kvartskrystaller med tessinerhabitus opptil 30-35 cm, på grense gneis-grønnstein. Matt overflate, ganske klare inni. Ganske store spaltestykker av kalkspat og mikro adular, titanitt, laumontitt, kloritt.

Klæbu

Helt klare, heksagonale prismer av kalkspat, opptil 3 cm. Lys gule mikrokrystaller av stilbitt.

Mostadmarka

Blå turmalin i finkornete aggregater på sprekker er identifisert som *elbaitt* (mikrosondeanalyse).

NORD-TRØNDELAG

Lierne

Sørli: Funn av store druser med *kvartskrystaller*, opptil 15-20 cm, med fra koksgrå til sort farge. Fantomer og artige vekstformer. Også plateformet melkekvarts. Litt kalsitt, rutil og blyglans. Grunneieren er selv med på å ta ut materialet, sammen med noen mineral-samlere. Den første røykkvartsdrusa ble funnet av svensk samler (Janne Sjöström fra Falun).

Hitra

Fine ankerittkrystaller opp til 1 cm, grønne til farveløse. Et par stuffer hadde svakt grønne og gjennomskinnelige sinkblende-krystaller, opptil 0,6 cm, på ankeritten. Kalkspat skalenoedere.

NORDLAND

Hattfjellidal

Kvartskrystaller, grålige og røykfarvete, opptil 30 cm lange, ble funnet i september 1999. Et par kilometer fra den kjente forekomsten.

TROMS

Arnøya: I blokk ble det funnet 5 cm rosetter på sprekkeflate av antagelig blå turmalin.

FINNMARK

Hasvik

Sørøya: *Flogopitt*, *axinitt* (til 3 cm), små røde granater, antagelig almandin. *Zirkon*-krystaller med elongert pyramide er funnet i blekbrune krystaller opptil 0,5 cm, ikke langt fra sodalittforekomsten.

I sodalittforekomsten er det funnet *aeschynitt*-(Ce), i opptil over 2 cm lange lister (identifisert av Alf Olav Larsen).

BJØRNØYA

Forvitrete, massive stykker av witheritt (BaCO_3), opptil 3-3,5 cm, er funnet på overflaten ved Blyhatten gruve. Mineralet er ikke nevnt av Neumann (1985).

Takk

Takk til alle de som har bidratt med opplysninger om nye mineralfunn.